

7. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт : Альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / авт. кол-в; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2019. 146 с.

STEAM-ОСВІТА ДЛЯ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Жукова Анна Робертівна

аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
Львівський національний університет імені Івана Франка,
викладач кафедри іноземних мов та військового перекладу,
Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,
annetta000@gmail.com

На сучасному етапі відбувається стрімкий розвиток інформаційного суспільства, який з кожним днем все більше визнає значущість таких економічних та соціально-культурних тенденцій, як зростання конкуренції в економіці, глобалізація, цифровізація, автоматизація, поширення системи цінностей мережевої культури тощо. З огляду на ці тенденції, трендами сучасної освіти стають персоналізація та індивідуалізація освіти, прагматизація освіти, навчання впродовж життя, навчання команд і проектно-орієнтована освіта в спільнотах практики та гейміфікація освіти. Окрім цього, одним зі значущих завдань сучасної освіти є розвиток «навичок майбутнього», до яких відносяться, до прикладу, емпатія й емоційний інтелект, творчі здібності, відповідальність в роботі, управління концентрацією й увагою, а особлива увага сьогодні звертається на розвиток лідерських здібностей та формування лідерської компетенції [3]. Окрім STEAM-освіти ефективним засобом формування лідерської компетенції у здобувачів освіти є проведення тренінгів, адже тренінги впливають на особистість студентів, становлення досвіду їх особистості з позицій досвіду лідерства та професійного досвіду, а також створюють відповідні умови для набуття студентами сукупності різноманітних навичок, умінь, знань, установок та якостей, які уможливають виконання майбутніми фахівцями лідерських обов'язків у різних сферах діяльності.

Концепція розвитку STEAM-освіти або природничо-математичної освіти визначає політичні підходи в освітньому процесі до розвитку високотехнологічних та наукомістких галузей, зокрема: розробка ефективних та реалістичних методів впровадження навчальних програм з освітніми методиками природничо-математичної освіти; підвищення кваліфікації педагогічних працівників, професійна сфера яких передбачає інваріативну частину. Це цілісна система освіти, що передбачає викладання через моделювання реального життя, вона дає здобувачам освіти можливість цілісно зрозуміти світ, створює зв'язки між освітнім закладом, суспільством та роботою. Таким чином, STEAM-освіта є тією ланкою, яка об'єднує знання та кар'єру, навчальною концепцією, що заснована на практичному використанні здобутих знань для розв'язання справжніх проблем. Освітні практики STEAM дають змогу здобувачам освіти розвивати саме практичну сторону їх особистого навчального процесу. Оскільки розв'язання навіть питання вимагає від особистості задіяти знання та вміння з різноманітних сфер

життя, такий підхід є перспективним та корисним не тільки в повсякденному житті й побуті, але й в освітньому закладі. Не споживання готової інформації, а саме уміння нею користуватись, використовувати у власній діяльності та у житті повинно вироблятися у студентів.

На думку А. Овчатової, STEAM-освіта спрямована на формування необхідних компетенцій за допомогою інтегративної педагогічної технології, яка передбачає пошук нових імпульсів для конкурентоспроможності економіки та лідерства в інноваціях на рівні держав, нові вимоги ринку праці до системи освіти, розв'язання ряду актуальних соціальних проблем [4, с. 52].

Як бачимо, STEAM-освіта – це навчальна концепція, яка передбачає впровадження в освітній процес новітніх педагогічних прийомів, забезпечення зв'язку навчання з життям, використання інноваційних міждисциплінарних методик навчання, розвиток методів та засобів формування дослідницьких та інноваційних навичок здобувачів освіти, створення позитивної мотивації до навчання, вироблення почуття відповідальності за результати навчання, прийняття та розуміння тренду «навчання протягом життя» тощо.

О. Павлюк зауважує, що під час тренінгу людина, відображаючи реальну дійсність, має змогу її змінити та подолати те, що є непереборним у звичайному житті, а потім перенести цей досвід у реальне життя, орієнтуючись на пошук нових форм поведінки та діяльності, нових ідей, а також має можливість одержати задоволення від активних дій та гри. На переконання О. Павлюк, в основі будь-якого тренінгу лежить триада: поповнення знань, розвиток умінь та формування ціннісних ставлень аксіосфери, а його особливість полягає у поєднанні якостей гри та навчально-діагностичного процесу, під час якого учасники одержують знання про самих себе, об'єктивну інформацію про своє місце й роль у групі, а також навчаються керувати власним емоційним станом [5, с. 27].

На наш погляд, тренінг являє собою ефективний та активний спосіб опанування нових теоретичних і практичних знань, нової інформації, що дає можливість вчасно й комплексно здійснити перевірку опанованих під час тренінгової діяльності навичок і вмінь та використовувати здобуті навички та вміння як у навчальній, так і в практичній діяльності. Використання тренінгу як способу формування лідерської компетенції студентів, на нашу думку, має на меті розширення знань та уявлень студентів про лідерство, виявлення та розвиток їх лідерських якостей та вмінь, а також активізацію їх особистісного лідерського потенціалу.

Термін «лідерська компетенція» трактуємо як знання, вміння, навички та поведінкові компетенції, володіючи якими людина спроможна ефективно виконувати функції лідера, помічати найперші ознаки змін та передбачати тенденції, що виникатимуть у найближчому майбутньому, швидко реагувати на ці зміни й проявляти гнучкість з метою пристосування до нових вимог середовища.

На сьогодні існує безліч різноманітних методів, засобів та технологій, які можна використовувати для формування лідерської компетенції у студентів. Освітні практики STEAM-освіти та тренінги є одними з таких технологій.

Освітні практики STEAM-освіти дозволяють занурити студентів у розуміння самої суті конкретних речей, а також навчають застосовувати знання на практиці,

стимулюють активну діяльність здобувачів освіти, підтримують інтерес до навчання, здобуття нових знань, мотивують до самостійних досліджень тощо. Більш того, освітні практики STEAM-освіти націлені на формування першочергових компетенцій та навичок XXI століття, зокрема й лідерської компетенції. Такі практики насамперед забезпечують формування лідерських, організаційних та командних навичок, зокрема критичного мислення, вміння думати та взаємодіяти функціонально, уміння швидко оцінювати ситуацію та реагувати на неї, продукуючи власні ідеї та пропозиції, розвивають емоційний інтелект, креативність, комунікативні навички, розширюють світогляд, розвивають особистість, яка здатна на самостійний вибір та ухвалення відповідальних рішень у різноманітних життєвих та професійних ситуаціях, готова до освіти упродовж життя та уміє творчо використовувати здобуті знання.

З огляду на те, що головними компонентами формування середовища STEAM-освіти є: практико-орієнтоване навчання, міждисциплінарні засади навчання, командна, проєктна та групова роботи студентів, а доміантними формами є інтегровані заняття, проєкти, квести, конкурси, кейси, наукові виставки та ін., існують широкі можливості для формування лідерської компетенції студентів, адже ці компоненти є також необхідними для її ефективного розвитку у студентів [2, с. 124]. Проте якість формування лідерської компетенції за допомогою освітніх практик STEAM-освіти, на наше глибоке переконання, залежить від науково-методичної підтримки застосування цих практик та від компетентності й рівня професійної діяльності викладача. На державному рівні необхідно розробити для всіх типів освітніх закладів інтегровані навчальні програми спецкурсів, факультативів, гуртків, які будуть скеровані на розвиток різноманітних компетенцій, в тому числі й лідерської та навичок XXI століття, а викладачам потрібно використовувати інноваційні методи навчання, а саме інтерактивні, програмовані та проблемні, бути прогресивними та готовими до постійного самовдосконалення.

Проведення тренінгів поряд із використанням освітніх практик STEAM-освіти є також ефективним для формування лідерської компетенції у студентів. Тренінг здатен розширити коло знань та вмінь студентів, навчити їх спілкуватися, закріпити професійні навички, розвинути лідерські якості та вміння, а також ознайомити студентів з сучасними вимогами до людини як спеціаліста, поняттями «лідерство», «лідерські якості», особистісний розвиток» тощо [5, с. 30]. Окрім того, проведення тренінгів сприяє якісному оволодінню студентами знань про сутність лідерства та лідерських якостей, допомагає оцінити лідерські якості студентів за допомогою психодіагностичних методик, виявити потенціал кожного студента та провести аналіз ресурсів для його подальшого розвитку, а також розвивати у студентів лідерську компетенцію та індивідуальний стиль лідерства, навички самоаналізу та колективної роботи, навички регуляції власного емоційного стану тощо [5, с. 31].

За баченням В. Карманенко [1, с. 92], який стверджує ще тренінг виконує такі завдання: формування лідерського світогляду на основі розгляду та вивчення теоретичних положень сучасної лідерської парадигми та практичного досвіду як вітчизняних, так і світових лідерів; розвиток лідерських якостей та компетенцій,

який скерований на підвищення ефективності фахової діяльності; виховання активної, чіткої та небайдужої позиції при розв'язанні проблем, як професійного, так і особистого та суспільного життя; вироблення мотивації та пробудження прагнення до лідерства; сприяння формуванню оптимістичного сприйняття навколишньої дійсності, а також стійкості у стресових і кризових ситуаціях; формування та закріплення позитивного досвіду лідерської поведінки та взаємодії з іншими людьми.

Отже, підсумовуючи приходимо до висновку, що на сучасному етапі розвитку суспільства важливим завданням системи освіти є сформувати не просто висококваліфікованих фахівців своєї справи, а фахівців-лідерів, які володіють лідерською компетенцією, мають чітку позицію та готові до активних та рішучих дій. Для формування лідерської компетенції у студентів варто застосовувати найпрогресивніші засоби, серед яких освітні практики STEAM-освіти та тренінги. Саме ці засоби дають можливість кожному студенту розкрити свій лідерський потенціал, здобути ґрунтовні знання щодо особливостей лідера та ефективно застосовувати їх у практичній діяльності. Проте, варто мати на увазі, що для ефективного використання освітніх практик STEAM-освіти та тренінгів у процесі формування лідерської компетенції студентів необхідно забезпечити освітні заклади усіх рівнів належною науково-методичною підтримкою та забезпечити відповідну підготовку й перекваліфікацію педагогічних працівників, адже запорукою успішного розвитку студентів-лідерів є викладачі, які є одночасно наставниками, коучами та помічниками, які ведуть за собою та розширюють світогляд студентів.

Список використаних джерел

1. Карманенко В. Педагогічні умови формування лідерських якостей у студентів економічних університетів. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/11633/1/Karmanenko.pdf> (дата звернення: 10.03.2023).
2. Матвійчук Ю. Ю. STEM-освіта як інструмент реалізації інтегрованого вивчення природничо-математичних дисциплін. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2021. № 50. С. 123–135.
3. Нестуля С. І. Провайдинг тренінгових технологій як дидактична умова формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. Запоріжжя* : КПУ, 2018. № 60, т. 2. С. 129–133.
4. Овчатова А. П. Проблеми та перспективи впровадження STEM-освіти в Україні. *Освітній дискурс* : збірник наукових праць. 2021. № 35(7). С. 50–60.
5. Павлюк О. Д. Тренінг як метод розвитку лідерських якостей здобувачів освіти професійно (професійно-технічних) навчальних закладів. *Science Review*. 2019. № 5(22). С. 26–32.